

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ НЕЗАЛЕЖНОСТІ СУДДІВ

На сьогоднішній день нашій державі продовжується процес реформування судовій гілці влади, шляхом її повного перезавантаження, як у формі зміни вітчизняного законодавства, яке регулює судоустрій та статус суддів, так і ліквідацією старих та створенням нових судів.

Цей процес був розпочатий ще 31 березня 2015 року підписанням Указу Президента України № 109/2015 «Питання Конституційної Комісії», яким було закріплено персональний склад даного органу, який був уповноважений готувати проект змін до Основного Закону України в тому числі, що стосувалися і правосуддя. У цьому ж році було прийнято дві стратегії щодо удосконалення судової системи. Перша — «Стратегії розвитку судової системи в Україні на 2015-2020 роки» ухвалені XI З'їздом суддів України. Друга — «Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки» схвалена указом Президента України від 20 травня 2015 року № 276/2015.

Важливим питанням у цій комплексній реформі судової влади в Україні залишається питання закріплення та визначення напрямків реалізації визначального принципу — незалежності суддів.

На міжнародному правовому полі даний принцип регулюється різними нормативно-правовими актами.

Так, відповідно до Основних принципів незалежності судових органів схвалених резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада та 13 грудня 1985 року, принцип незалежності суддів включає в себе принцип незалежності судових органів (незалежність судових органів гарантується державою і закріплюється в конституції або законах країни. Усі державні та інші установи зобов'язані шанувати незалежність судових органів і дотримуватися її; судові органи вирішують передані їм справи безсторонньо, на основі фактів і відповідно до закону, без будь-яких обмежень, неправомірного впливу, спонук, тиску, погроз або втручання, прямого чи непрямого, з будь-якого боку і з будь-яких би то не було причин; судові органи мають компетенцію стосовно всіх питань судового характеру і виняткове право вирішувати, чи входить передана їм справа до їхньої встановленої законом компетенції; не повинно мати місця неправомірне чи несанкціоноване втручання в процес правосуддя, а судові рішення, винесені

суддями, не підлягають перегляду), свобода слова та асоціацій (відповідно до Загальної декларації прав людини члени судових органів, як і інші громадяни, користуються свободою слова, віровизнання, асоціацій та зборів; однак, керуючись такими правами, судді повинні завжди поводитись таким чином, щоб забезпечити повагу до своєї посади і зберегти неупередженість і незалежність судових органів; судді володіють свободою організовувати асоціації чи інші організації та вступати до них для оборони своїх інтересів, удосконалення професійної підготовки і збереження своєї судової незалежності), кваліфікація, підбір і підготовка (особи, відібрані для судових посад, повинні мати високі моральні якості і здібності, а також відповідну підбору кваліфікацію в галузі права. Будь-який метод відбору суддів мусить гарантувати від призначення суддів за неправомірними мотивами. При відборі суддів не повинно бути дискримінації щодо даної особи за ознаками раси, кольору шкіри, статі, релігії, політичних та інших переконань, національного чи соціального походження, майнового стану та ін.; однак вимога про те, щоб кандидат на юридичну посаду був громадянином відповідної країни, не повинна розглядатися як дискримінаційна), умови служби та термін повноважень (термін повноважень суддів, їх незалежність, безпека, відповідна винагорода, умови служби, пенсії і вік виходу на пенсію повинні належним чином гарантуватися законом; судді, яких призначають чи обирають, мають гарантований термін повноважень до обов'язкового виходу на пенсію чи завершення терміну повноважень там, де це встановлено; підвищення суддів на посаді там, де є така система, слід здійснювати на основі об'єктивних факторів, зокрема здібностей, моральних якостей і досвіду; розподіл справ між суддями в судах, до яких вони належать, є внутрішньою справою судової адміністрації) професійна таємниця та імунітет (судді зобов'язані зберігати професійну таємницю щодо своєї роботи та конфіденційної інформації, отриманої в ході виконання ними своїх обов'язків, за винятком відкритих судових розглядів, і їх не можна примушувати давати свідчення з таких питань; без шкоди для якоїсь дисциплінарної процедури чи якогось права на апеляцію або компенсацію з боку держави відповідно до національних законів суддям слід користуватися особистим імунітетом від судового переслідування за фінансову шкоду, спричинену в результаті хибних дій чи упущень, які мали місце при здійсненні ними своїх судових функцій), покарання, усунення від посади і звільнення (звинувачення або скарга, що надійшли на суддю в ході виконання ним своїх судових і професійних обов'язків, повинні бути невідкладно і безсторонньо розглянуті згідно з відповідною процедурою. Суддя має право на відповідь і справедливий розгляд. На початковому етапі розгляд скарги має проводитись конфіденційно, якщо суддя не звернеться з проханням про інше; судді можуть бути тимчасово усунуті від посади або звільнені тільки з причин їх нездатності виконувати свої обов'язки чи поведінки, невідповідної до посади, яку

вони займають. Усі процедури покарання, усунення від посади і звільнення мусять визначатися відповідно до встановлених правил судової поведінки, рішення про дисциплінарне покарання, усунення від посади чи звільнення повинні бути предметом незалежної перевірки. Цей принцип може не застосовуватися до рішень Верховного суду або до рішень законодавчих органів, прийнятих при розгляді справ у порядку імпічменту або при дотриманні аналогічної процедури).

Отже вище зазначений принцип є багато складовим і дійсно є одним із основоположних принципів судоустрою та статусу суддів, а його порушення та обмеження може привести до зниження довіри до судових органів в Україні.

КІСЛИЦИНА І. О.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури

УЧАСТЬ ПРОКУРОРА В УКЛАДАННІ УГОД ПРО ВИЗНАННЯ ВИНУВАТОСТІ В ПІДГОТОВЧОМУ СУДОВОМУ ЗАСІДАННІ

Із прийняттям Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) у 2012 році у прокурора з'явилась можливість укладання угод про визнання винуватості із підозрюваним чи обвинуваченим. Прокурори активно використовують переваги даного процесуального інституту, серед яких основною є і зменшення навантаження на працівників прокуратури.

Згідно з отриманими статистичними даними із Звітів про роботу прокурорів за 2015 і 2016 роки, переважна більшість угод про визнання винуватості затверджується судом на підготовчому судовому засіданні. Так, наприклад, у 2016 році було ухвалено 6566 вироків на підставі угод про визнання винуватості на підготовчому судовому засіданні і 904 – у процесі судового розгляду, що складає відповідно 87,9% та 12,1% [1].

На жаль, в науковій літературі участь прокурора на та стадії підготовчого судового провадження при укладанні угод про визнання винуватості детально не досліджена. Однак, саме в підготовчому судовому провадженні суд може прийняти рішення про затвердження даної угоди. Для аналізу ролі прокурора в підготовчому судовому засіданні, слід розглянути, які дії відбуваються при підготовці прокурора до цього судового засідання. Так, якщо угоду про визнання винуватості було укладено під час до судового провадження, то відповідно до ст. 291 КПК України прокурор направляє до суду обвинувальний акт, до яко-